

TE KOTAHITANGA O TE AUTE.

TE HUI KI PAPAŪAI.

(NA TIPI-WHENUA.)

I panuitia i te NAMA 22 O TE PIPIWHARAKO te whakarapopototanga o nga korero o te hui tuawha o Te Kotahitanga o nga Tamariki o Te Aute, i tu ki Papawai, Wairarapa. Ko te roanga ko te whanuitanga tenei o nga mahi o nga korero o taua hui — nga mea ano ia e mau ana i a au i a 'Tipi-whenua-ki-te-rangi.'

I manaakitia ta matou hui e te Kawanatanga i te taenga mai o Te Waaka, Minita mo nga kura, me Timi Kara, Minita mo te taha Maori — na to raua taenga mai hoki i mama ai etahi take o te hui. Whakamiharo atu te tangata ki te whai-korero a Te Waaka, i rite rawa ona whakaaro ki o matou, mo nga take e tipu ai te iwi Maori. Ki te kitea te whai-korero a Te Waaka tera e taia hei korero ma tai o te tangata. I kaha ona kupu mo te whakatu kura mahi a-ringa mo nga tamariki Maori. Kei roto i te Maori te mohio ki enei tu mahi, inahoki e kitea ana i a ratou mahi whakairo. I whai-korero ano a Timi Kara — a ka rawe te reo Maori ki te whakarongo atu, ina ata whakahaheka mai. I puta ona kupu mo te mate o te Maori i te waipiro. I te aha? I te kai kino. "Me waiho ma te pakeha tana kai e kai, kia ata kanga ai." I ki ano ia he iwi ahuhenua te Maori i mua, no muri nei, no nga ra i te pakeha, i te reti, i mangere ai te Maori. He whakatauki na nga tipuna, "He tea taua, he toa pukeheke; he toa ngaki-kai, he toa mau tonu." Kua kite iho au i nga nupepa pakeha, kua whakaaetia e te Kawanatanga kia whakaturia he kura mahi a-ringa mo te Maori. Hia, hia, hia! Homai te pakipaki!

I tino pa rekareka ta matou whakarongo ki te whai-korero a Te Popa, "Tenei ano ranei tetahi wahi o te tikanga Maori e tika ana kia tohungia?" He patai tenei nana. Ko tona whakahoki, "Ac!" I mea ia hei mea pouri rawa mehemea ka ngaro nga mahi, me nga tikanga pai a te Maori, no te mea he nui nga tikanga rangatira a te Maori kaore nei i era atu iwi maori o te ao, engari me kowhiri, ko nga tikanga kino ka ruke, ko nga tikanga pai, ka pupuri, ka hono ai ki nga tikanga pai a te pakeha. He nui nga kupu whakamanamana a Te Popa mo te iwi Maori, nana hoki te ki i etahi tau kua pahure ake nei, i te putanga o nga korero mo te ngaro o te iwi Maori ki roto o te pakeha, i ki ia, "Hei mea

whakamanamana mana mehemea ka uru nga toto o te Rauparaha ki roto o tona whanau." E te iwi Maori, arohatia tenei kaumatua e kimi nei e wawata nei i te oranga mou. Ka puta atu ki o koutou takiwa haere ai, tangihia, manaakitia, kia tika ai tona kupu, he iwi rangatira koe.

I nga whai-korero i aru i te korero a Te Popa, i whakahuahuatia ano etahi tikanga a te Maori e pupuri. I ki a Te Tatana ko te mana o nga rangatira tetahi e pupuri, he tohu tenei no te iwi toa, rangatira. I tautohetohea te haka taparahi, nga haka e whakakino ana i te ahua o te tangata, ko tera tikanga hoki na nga iwi mohoa, ehara i nga iwi Karaitiana. I tautoko etahi i te haka, i mea, me whakapai, ko nga wahi kino me whakarere. Kia TIPI-WHENUA, he poi te haka e tino pupuri — te kanikani atauhua, kaore e whakangenge i te tangata, kaore he ahiahihi a nga tamariki tane i nga hope o nga tamariki wahine, e puta ai nga whakaaro kino. Na Reweti Kohere te kupu kia puritia nga ingoa Maori, te reo Maori, te reo e kiia nei e te pakeha ko tetahi o nga reo pai atu i te ao; kia mutu te whakarere a te tangata i te kupu Maori ka tango ke i te kupu pakeha; ina hoki ki etahi tangata ka ki ke, "Kia rukautu," kaore e ki, "Kia tupato."

I puta ano nga korero mo nga tohunga Maori. Ko nga tohunga o muri nei he tinihanga noa iho a ratou mahi, kaore i rite ki nga tohunga o nehera, he tapu, he whi, tena ko o muri nei he hangarau nga mahi, he whai mana, he whai ingoa. Kaore nga tohunga o mua e whangai ana i te turoro ki te pukapuka, e rumaki ana ranei ki te awa, kia whitu tupoutanga. Mehemea e hiahia ana a Henare Kaihau ki te utu i enei tu tohunga, kaore he tangata hei arai i a ia, engari ki te whai ia ma te Kawanatanga e utu akuanei te tu he ai. I tenei hui a Tutere Wirepa raua ko Pita Paaka, nga tamariki Maori kei te kura takuta, otira he titiro kau ta te takuta he tohutohu, he homai rongoa, ki te kore e pai te tiaki i te turoro e kore e ora, na reira haere ana nga tamariki tane ki te kura takuta, haere ana hoki nga mea wahine ki nga holiipera.

E kore e rawaka aku kupu mo te waipiro. Ko etahi tangata, ahakoa pehea te korero e kore e mutu te inu waipiro, i te ngoikore, i te kuare o ratou ngakau, heoi ano me tatari tonu kia hunatia atu nga puna waipiro, kia whakahoutia ranei o ratou ngakau e te Wairua Tapu o te Atua, ki te kore me tapae atu hei whakahere ki a Fakuhi, ki te atua o te waiana. Me hopu ko nga tamariki ko nga katua me tuku atu ki te hau-o-kino.